

מאמר מאת פרופ' רן חרמש הופיע באתר: News1 ב-18/07/2014

www.news1.co.il/Archive/003-D-94348-00.html

מסגרות אקדמאיות נפרדות לחרדים - אסון: מה ניתן ללמוד מפרויקט 400 תלמידי הישיבות של בן-גוריון על רעיון המסגרות האקדמאיות הנפרדות לחרדים

הפרויקט המצליח ביותר של דוד בן-גוריון הוא, ללא ספק, מיזם בחורי הישיבה. גרעין של 400 אברכים גדל בששים שנה לאלפי רבבה, כ-58,000, גידול של 14,500%! ראשי המועצה להשכלה גבוהה מקדמים בימים אלה תכניות אקדמיות לציבור החרדי ומן הראוי שנלמד מן הניסיון שהוריש לנו מקים המדינה.

יצירת מסגרות ההכשרה לחרדים מונעת בכוונות חיוביות כשם שגם בן-גוריון רצה רק טוב בהסדר תלמידי הישיבה שאימץ. ראש הממשלה הראשון רצה לשקם את הגרעין הרבני שהוכחד בשואה ואילו רעיון המסגרות האקדמאיות המופרדות מונע ברצון לשלב חרדים בתעסוקה משמעותית בשוק העבודה.

את שני הרעיונות חייבים להעריך לא על פי כוונות יוצריהם, אלא על-פי השלכות הצלחתן. כולנו עדים למשבר החמור אליו הגיעה החברה הישראלית בעטייה של תכנית בחורי הישיבה. מתכנני המועצה להשכלה גבוהה וראשיה אינם תולים, כנראה, תקוות רבות בהצלחתה ולכן, איש מהם אינו ער, לשאלה מה יקרה אם אמנם תצלחנה המסגרות האקדמאיות הנפרדות, מה תהיה השפעת ההצלחה על איכות המוסדות הכלליים להשכלה גבוהה, על מבנה שוק העבודה ועל אופיה של החברה הישראלית.

העלאת הנושא באספקלריה זו מוביל לתסריטים מעוררי בלהות.

מאגר הפרופסורים בארץ אינו בלתי מוגבל. הרחבה משמעותית של הביקוש לכח הוראה מנוסה תביא לדילול המשאבים במערכת כולה, הן הכללית והן החרדית. אם הרחבה הביקוש תהיה מוטת מגדר, היא תשנה את הרכב הסגל האקדמי הסגל האקדמי במערכת ההשכלה הכללית ותגרום לפמיניזציה שלה. עם כל העניין בקידומן של נשים באקדמיה, איש אינו מפלל שזה יקרה במקביל להעלמותם של גברים. העדר גברים במערכת החינוך היסודית והעל-יסודית מטרידה גם כיום. ספק אם יש לאיש עניין להרחיבה גם למערכת האקדמית.

יצירת מערכת אקדמית חרדית תשנה גם את הרכב הסטודנטים במסגרות כלליות. נסיון גדוד הנח"ל החרדי מציעה על כך שחלק גדול מהמתנדבים ליחידה אינם חרדים, שלמענם הוקמה המסגרת, אלא דתיים-לאומיים, המעדיפים מסגרת דתית על זו הכללית. לכשתיווצר ההזדמנות, יאמצו גם סטודנטים מהמחנה הדתי-לאומי אותה אפשרות. לתוצאה זו השלכות הרסניות על אופיה של החברה הישראלית, אך על כך, בהמשך.

ומה השלכות הקמתה של מערכת אקדמית חרדית רחבה על שוק העבודה? היא תיצור דרישה לסגרגציה תעסוקתית בכל רחבי המשק, הייטק לחרדים, לואוטק לחרדים, רפואה לחרדים ומחקר לחרדים. האם ניתן לקיים שוק עבודה מופרד במשק מודרני? וודאי שלא. ההפרדה אפשרית בשוליים, היא אינה יכולה לשמש ככלל. ולכן, מה שיקרה הוא שתיווצר שכבה רחבה של אקדמאים חרדים מובטלים. מצריים וארצות אפריקאיות רבות סובלות מאבטלה רחבה של אקדמאים בעלי מקצועות לא מבוקשים. אצלנו תהיה זו אבטלה של אקדמאים חרדים.

הרחבת תחומי ההפרדה המגדרית תביא בסופו של דבר לדרישה להנהיג סגרגציה כלל מערכתית. זכורה לכולנו פרשת הכנס שארגן המכון לפוריות ורפואה על פי ההלכה (מכון פוע"ה), שהגביל את ההשתתפות רק רופאים גברים. האבסורד של קיום כנס בגניקולוגיה בהעדרן של נשים, לא מנע

ממנהלי המכון להעדיף את צוו ההלכה על עקרונות המדע. בעוד שהתנהגות המכון נחשבת היום כחריגה ואף עוררה סערה ציבורית, היא תהיה חלק מעקרונות המערכת לכשתקום המסגרת האקדמית החרדית.

השלכות הקמתה של מערכת אקדמית חרדית על החברה הישראלית תהיה דרמטית. היא תגרום לחלוקתה של החברה לשני פלחים תחומים בחומות בלתי עבירות. אם חלם מישהו שהשכלה אקדמית תשמש מנוף להגברת ההרמוניה והשילוב בחברה, הרי שיגלה שמדובר בחלום באספמיה. התוצאה תהיה בניית חומות ולא יצירת שילוב.

יבואו המבקרים ויטענו כנגדי שבחרתי באסטרטגיה נוחה, התמודדות עם התסריט הגרוע ביותר. וכשבחרים ברע ביותר, מוצאים אותו. אלא מה, התסריט שהצעתי הוא התסריט הסביר ביותר במציאות הדמוגרפית הישראלית. נתוני הילודה מצביעים על עלייה דרמטית בחלקם של החרדים בכלל ותלמידי בתי הספר היסודיים. תלמיד כיתה א' הנוכחי, הוא המועמד לסטודנט בהגיעו לגיל המתאים. בעשור הבא, או לכל היותר בעשור שאחריו, יהיה משקלם של החרדים בקרב בני השמונה עשרה והעשרים משמעותי ביותר. הפיריון הגבוה של החרדים מבטיח זאת. לכן, אם תצליח התכנית והרי רק לכך מייחלים יוזמיה, תאופיין ישראל של העתיד במערכת אקדמית דו-מסלולית על כל המשתמע מכך.

ולכן, מן הראוי שנבחן את מידתיותה של התכנית. האם חשוב ובעיקר מועיל ללכת לקראת הקיצוני שבקיצונים בקרב החרדים ולבנות מערכת אקדמיות גלאט-כשר או שעדיף ללכת בדרך מתונה יותר? אימוץ הרעיון הטהרני, מערכת מופרדת לחלוטין הן הן מהמערכת הכללית והן אחת לגברים והשנייה לנשים, תניב זרימה המונית של מועמדים רק אם תתקבל בהסכמה עם רבני כל הזרמים והחצרות. לית מאן דפליג שזוהי אופציה הזוייה ובלתי אפשרית. לאחרונה פרסם הרב שלום כהן, מנהיגה הרוחני של ש"ס, את עמדתו כי "לא יעלה על דעתן של תלמידות ללכת ללמוד לימודים אקדמיים בכל מסגרת שהיא, כי אין זו דרכה של תורה". הכי נצפה לעמדה מתונה יותר מהאדמו"ר מסאטמר? הרב אהרון לייב שטיינמן? הרב שמואל אויערבאך? וודאי שלא. ולכן, עדיף לבנות מערכת שתהלום את האפשרויות ותשרת את צרכי המועמדים האפשריים, אלה שיגיעו ואלה שיש מי שהיה רוצה שיגיעו. הדרך הנכונה היא לצפות לזליגה של מועמדים, לא להצפה.

סטודנט חרדי מגיע בדרך כלל לאוניברסיטה בתחבורה ציבורית. בדרך התנהגותו הוא משדר השלמה עם קיומה של חברה מעורבת. באוטובוס הוא מתקשה לשבת ליד אישה, אך בידיו הברירה לעמוד או לחפש מושב לצידו של גבר. הבא ונספק לו אפשרות כזו גם באוניברסיטה. בלא מאמץ מוגזם, אפשר להפעיל תכניות לימוד שמשותפים בהם רק גברים או רק נשים. בתכניות כאלה ירצו אנשי סגל ללא הבדל מגדר. הן תקבלנה שירותים ממזכירות מעורבות. נשים (וגברים) ימשיכו לשמש כמשגיחים בזמן בחינה. הצע של תכניות כאלה יספק צרכיהם של רבים מאותם חרדים שישקלו רכישת השכלה אקדמית. תכניות כאלה תכשרנה את לומדיהן לחיים בחברה מעורבת, הן תשמשנה מנופים ליציאה מעוני, הן תסייענה לקיים בישראל חברה נורמאלית, סובלנית, אך לא בלתי מציאותית.

לעתים, צריכים להזרה ואף לחשוש מהצלחתו היתרה של פרויקט!!!

פרופ' רן חרמש

אוניברסיטת בן-גוריון